

Universitetssørgeprogram over Professor juris, Borgmester i Kjøbenhavn Cosmus Bornemann.

Ved Gerhard L. Grove.

Personalhistorisk Tidsskrifts Læsere har oftere haft Lejlighed til at lære forskellige i det 16. og 17. Aarhundrede afdøde Personers Levnetsløb at kende gennem Taler af de Gejstlige, der forrettede Begravelsen, og foruden Oplysninger om de Af-døde faaet et Indtryk af den gejstlige Veltalenhed til forskellige Tider. Det latinske Sprog, hvori UniversitetsSørgeprogrammer blev skrevne, afskærer derimod de Fleste fra at nyde den herfra ofte højst forskellige akademiske Veltalenhed, der her udfoldedes som Ramme om de ofte fyldige og for Personalhistorikeren vigtige positive Oplysninger om længst afdøde ansete Personers Livs-

førelse fra Vugge til Grav. Forekommer end det 17. Aarhundredes akademiske Taleblomster Nutiden besynderlige og smagløse, og tilsløre de endog stundom ved deres Dunkelhed de Personalialia, der for os er Hovedsagen, giver de os dog ikke blot et levende Billede af Tidens ejendommelige akademiske Udtrykssmaade og Smag men ogsaa af dens Tanker om hele Livsførelsen, som ikke savner Interesse for Personalhistorikeren.

Det her meddelte Universitetssørgeprogram er overladt Tidsskriftet til Benyttelse af Hr. Kammerherre Cosmus Bornemann i en ved Hr. Arkiv-assistent E. Marquard foretagen Oversættelse. Programmets Forfatter, der tilhørte Bartolinernes berømte Slægt, var Universitetsprofessor, Generalprokurør og Læge Caspar Bartholin (f. 1655, død 1738). Han følger i Programmet hele Bornemanns Livsførelse og glemmer ikke at opregne alle de udenlandske Universiteter og Stæder, hvor denne efter Tidens Skik i adskillige Aar fik sin Uddannelse, og viser samtidig sin egen Berejsthed ved næsten overalt at have et karakteriserende Ord at føje til om de fremmede Steder og de berømte Lærere, hos hvem Bornemann hentede sin Uddannelse og Lærdom.

Det her meddelte Levnetsløb har for saa vidt en vis Aktualitet i disse Dage, da man fejrer 250 Aarsdagen for Kjøbenhavns Forsvar mod Svenskernes Stormangreb, som den Cosmus Bornemann, hvem Programmet omhandler, i sin Studentertid deltog heri som Korporal ved Studenternes fjerde Kompagni. Han var i 1658 kun 21 Aar gammel men havde været Student i 6 Aar. Programmet fortæller, at han var med til at opføre

Voldene, grave underjordiske Gange, udbedre de Mure, der faldt ned om Dagen, gjøre Vagttjeneste og deltage i Udfaldene, og det ses af Rørdams Bog om Studenternes Deltagelse i dette Forsvar at Bornemann, da Studenterne var blevne forlovede fra Voldene, var blandt de 8, der „paa Samtlige Militerende Students Vegne“ med Auditeren i Spidsen udarbejdede et Andragende til Kongen, hvori de udbad sig adskillige Gunstbevisninger paa Grund af deres tro Tjeneste og gjorde Forslag til adskillige Reformers ved Universitetet og i Embedsbesættelsen. Af Forslagene gik et ud paa „At vi, som nu har ladet os finde villige til Defension, maatte, om vi er dygtige først for andre befordres til Bestillinger og beneficia og til den Ende en Catalogus paa vores Navne trykkes og med kongelig Maj.'s Befaling at efterkommes, forsendes til hver Len og Stift, og at vi siden maatte være skatfri uden i fælles Mødetid,“ men de fandt intet villigt Øre.

Cosmus Bornemann, der siden blev Professor juris og Borgmester i Kjøbenhavn, som Programmet nærmere omhandler, tilhørte den i Danmark bekendte Slægt, hvorover der bl. a. i Danmarks Adelsaarbog for 1893 findes en Stamtavle, som overflødigger en vidtløftig Kommentar angaaende de i Sørgeprogrammet omhandlede Personer af Slægten.

Rektor ved Københavns Universitet, *Dr. Caspar Bartholin*, Højesteretsassessor og Assessor i Konsistorium, kgl. Professor i Medicin, Anatomi og Fysik, hilser Læseren.

Først da mærker Staten Gudernes haardnakkede Vrede og de mod den rettede Lynstraaler, naar den føler, at de Gode berøves den, de Retfærdige bukker under for Skæbnen og de, der er født til dens Bevarelse, dør i dobbelt Antal. Ti de, der holder fast ved det Rette og Retfærdige, fødes ikke saa hurtigt som de dør, og derfor maa man saa meget mere beklage de store Menneskers Skæbne og med saa meget større Opmærksomhed og Omhu spejde efter deres Efterfølgere. Forgæves vilde Tarquinius, da han vilde vise sin Søns Udsendinge Maaden at tilintetgøre Gabierne paa, have raadet ham ved at hugge Hovederne af de højeste Valmuer, dersom der paa samme Maade som ved Valmuer opvoksede Aander, der var egnede til at styre og bevare Staten. Jo langsommere Frugterne modnes, desto finere er de; den usle Paddehat skyder op paa en eneste Nat, men Figenen bruger næsten et helt Aar til at modnes; jo større Vanskelighed det volder at samle, desto mere føles Tabet af det samlede. Menneskeslægten har, som den hellige Skrift lærer os, meget

tilfælles med Planterne, men deri adskiller de sig fra hverandre, at hvad der hos disse er fordærvet eller raaddent, falder af og visner bort, medens det, der er kraftigt og saftfuldt, lever videre; hos hin derimod blomstrer det, der er daarligst, medens det, der er godt, maa lide under Modgang. Vor Stad København, ja hele Fædrelandet sørger derfor over den uventede og saare sørgelige Bortgang af den ædle, lærde og ansete Mand

Cosmus Bornemann, jur. utr. Dr.,

Hans hellige Majestæt Kongen af Danmark og Norges Kancelliraad, Assessor i Højesteret og i Konsistorium, denne Bys Raadmand og Professor jur. utr. ved det herværende kongelige Universitet, han som var født og opdraget til det almene Bedste og som var prydet med de højeste Dyder og smykket af alle Gratier. Han forenede i enestaaende Grad mange Aars Erfaring, ihærdigt Studium og utrættelig Flid, saaledes at han kunde gavne de Gode og udnytte de ham betroede Evner. Han var et sjældent Eksempel i et Aarhundrede, der hældede til det Onde og i en slet Tid, der snarere undgik end søgte Lejligheden til at gavne det Almene, som satte Retten i det Uretfærdige og sin Ære i Skændigheder; din Sag føres, lykkelige Bornemann, ogsaa for selve Momus' Domstol, af alle Borgere af alle Klasser; de, der elsker Dyden, maa sige, at de har mistet en ivrig Fælle; de, der søger det Onde, maa sige, at de er blevne befriede for deres bitreste Fjende, Universitetet, at det har mistet sin Pryd, Ryraadet, at det er bleven berøvet sin vigtigste Støtte, de Fattige maa sige, at de savner deres Hjælper, de Bedrøvede, at deres Trøst er gaaet under; kort sagt, enhver maa sige, at han efter din Død savner noget, og enhver, selv den mindste af os, maa frygte, at hans Sag skal være tabt. Med Dig døde Astreas sande Præst, Minervas alvorlige Dyrker og, hvad der er mere end alt andet, den evige Guds trofaste Elsker, hvem én Dag, én Time, ét Øjeblik har gjort til et Offer for den haarde Skæbne, men som ikke en Maaned, ej heller et Aar eller maaske ti Aar kan gengive Menneskeheden, Fædrelandet og Byen. Intet vilde være lettere for os end at blive ved med

at rose Dig, men heller intet vilde være mere overflødigt end at forklare offentligt, hvad enhver er vidende om, og at optegne paa Bladenes knebne Plads det som er i alles Mund. Selv om det vilde være Uret indenfor disse snævre Grænser at indeslutte alt, hvad der vedrører dit Ry, saa tillad os dog, lykkelige Aand, at vi ved efterhaanden at gennemgaa og betragte dit rene Levnedsløb maa møtte vore Sjæle med Skuet af saa megen Dyd, og lad os i korte Træk fremsætte det, som du selv har villet, at Efterverdenen skulde vide om Dig. Lad os begynde Beretningen fra selve Vuggen, der under en lykkelig Stjerne og en smilende Himmel modtog Dig, da Du blev fød. Vor Lykkeliges Fødested blev Cimbrernes som mange berømte Mænds Fødested bekendte By Haderslev, i vor Frelses Aar 1637 den 28. December. Hans Fader var den ædle og kloge Mand Philip Julius Bornemann, Sekretær i Tyske Kancelli under de to berømmelige danske Konger Christian den Fjerde og Frederik den Tredie og Canonicus ved Roskilde og Lunde Kapittel; hans Moder var den fornemme og med alle sit Køns Dyder smykkede Kvinde Hedvig Zoega¹⁾; bægge ere for en lang Aarrække siden gaaet til de Salige, medens de paa Jorden har efterladt det reneste Rygte. De gode Forældre glædede sig saa meget mere over dette deres kyske Lejes velsignede Pant, som det i en spæd Alder og som en lille Spire, som man siger, lovede gode Frugter i Fremtiden, og kun det ene gik deres Stræben ud paa, nemlig at udvikle den medfødte Dyd ved en god Opdragelse og ved passende Studier. Betroet til gode Læreres Omsorg gjorde han ved Flid og Iver saa store Fremskridt, at han i Aaret 1652 blev dimitteret til Universitetet, og den 17. Maj blev han indskrevet i de akademiske Borgeres ansete Tal, medens han til sin Privatpræceptor valgte sin Morbroder, den berømte og ansete Magister Johannes Zoega²⁾, kongelig Professor i Logik og Metafysik; Universitetets Ledelse havde dengang

¹⁾ Hedevig Johanne Zoega, Datter af tidligere gottorpsk „Pfennigmeister“ i Kiel, Johan Adolph Zoega, der nedsatte sig i Kjøbenhavn og blev Stamfader til en ved flere ansete Lærde berømt Slægt.

²⁾ Hans Zoega, f. 1608, død 1673, se Biogr. Lex.

den udmærkede Mand Johannes Müller, kgl. Professor og Dr. jur. utr. Da han var bleven akademisk Borger, indrettede han, der vidste, at det hverken var godt at taarne Hindringer op eller at ofre sig for den daadløse Vacuna¹⁾, sig saaledes, at han med Anspændelse af alle Kræfter arbejdede sig frem i de Fag, ved hvilke han engang kunde opnaa et anset og berømmeligt Navn, og under Himlens stadige Gunst fortsatte han sine Studier paa rette Maade; og da man ved Arbejde kan opnaa alt af Guderne, saa lykkedes alt ham saa godt, at han i sit nittende Aar offentlig blev kreeret til Baccalaureus i Filosofi af den ovenfor omtalte Dekan for det filosofiske Fakultet Dr. Johannes Zoega, medens Professor i Historie og Geografi Peter Stormann dengang var Rektor magnificus ved Universitetet. Men for at hans Aand, der var begærlig efter Lærdom og higede efter Ry, skulde kunne anstille Sammenligning med ikke blot det ene eller det andet Steds Lærdom og videnskabelige Grundighed, og ikke altid skulde holde sig indenfor én Sfæres Grænser, saa blev vor lykkelige unge Mand grebet af et Ønske om at besøge Musernes berømte Templer, Hoffer, Raad og Byer, der fandtes udenfor hans Fædreland, og hans Ønske var saa meget stærkere, som han med Rette havde forstaaet, at ikke alle Camoener boer paa ét Sted, og at intet er bedre for den, der ønsker at lære udenlandske Forhold at kende, end at rejse. Samme Aar drog han derfor til Rostock, hvor han efter en lykkelig Ankomst fandt en gæstfri Modtagelse hos den højlærde og saare berømte Teolog Dr. Johannes Georg Dorschæus, og her blev han saa længe, som han troede det var til Gavn for hans Fremtidsmaal, hvorefter han bestemte sig til at drage videre; men ligesom ingen Vej er saa jævn, at den kan tilbagelægges uden Uheld, saaledes maatte vor lykkelige Yngling opgive Haabet om en længere Rejse, da han gennem Breve fra nogle Venner fik Meddelelse om, at hans kære Moder var Døden nær, og samtidig blev opfordret til at fremskynde sin Hjemkomst saa meget som muligt. Efter sin Tilbagekomst opholdt

¹⁾ Hvilens Gudinde.

han sig et Aar i København, og her fæstnedes hos ham den Beslutning, at han ikke ved nogen Hindring atter vilde lade sig bringe bort fra den planlagte Rejse. Og Sagen vilde ogsaa være bleven gennemført efter hans Forsæt, hvis ikke den for hele Fædrelandet og ogsaa for hans Plan saa skæbnesvangre August Maaned var kommet, da Fjenderne strømmede over Danmark, Bøndernes Marker hærgedes, Byerne gik op i Luer, og da det skæbnesvangre Jærn truede med at lægges om Borgernes Hals. Den efter disse Uroligheder følgende Belejring af Kongestaden gjorde alle Forhold fortvivlede og tilintetgjorde ikke blot vor Ynglings Plan om at rejse, men betog ham ethvert Haab. I disse frygtelige Tider, da Fjenden truede de Belejrede med alt optænkeligt Ondt, viste han sig som en god Borger og Soldat og viste, at han var i Besiddelse af den Aand, der findes i alle retskafne Mennesker: at gaa sin Skæbne imøde, anvende sine Kræfter, forsvare sit Liv og sit Fædreland, der var mere dyrebart end Livet, fordi man ansaa det for en Skam at adlyde en fjendtlig Hersker, vant som man var til sin milde Konges Herredømme. Han traadte ind i de kæmpende Musers Kohorte og udførte her sin Part af Tjenesten, hvad enten det nu drejede sig om at hegne Byen med Skanser eller opføre Volde, grave underjordiske Gange eller om Natten at udbedre de Dele af Murene, der var styrtet sammen om Dagen, at stille Skyts op paa Volden, at holde Vagt eller deltage i Udfald, vel vidende, at Borgermod skader Fjenden mere end dobbelte Brystværn og de Mure, som vi bygge ved vor Krigskunst. Men det næste Aar, da efter Byens Befrielse Fjenden endelig helt var draget bort fra dens Volde, sagde Bornemann Farvel til sine Venner og til sit Fædreland, gik ombord paa et Krigsskib, der konvojerede en til Danzig bestemt nederlandsk Flaade og kom i Begyndelsen af Sommeren til Danzig; i denne ansete Handelsstad blev han næsten til Aarets Slutning, draget baade ved det mangfoldige Skuespil, der her frembød sig, og optaget af den Mængde Fremmede af alle Nationaliteter, der strømmede sammen her fra næsten alle Dele af Jorden. Heller ikke forsømte han at se den talrige og vel uddannede danzigske

Hær, ej heller det berømte Kloster Oliva, hvor Freden sluttedes mellem Svenskerne og Polakkerne. I Aaret 1660, da Freden var sluttet mellem Svenskerne og Danskerne, og da han tænkte paa at tage til Nederlandene, fandt han en gunstig Lejlighed hertil og sluttede sig til to fornemme Personer, Herr Peter van Hybert og Wilhelm van Haren, der af de forenede Nederlande var udsendt for at slutte Fred, og efter 12 Dages Sejlads ankom han den 15. Juni til Texel og straks derefter til Evropas berømteste By Amsterdam. Her fyldtes hans Øjne og hans Sjæl af den Rigdom af de forskellige Ting, der samledes paa dette ene Sted, han undredes over den Mængde eksotiske Varer, der var ført dertil fra Spanien, fra Portugal, ja fra det yderste Indien, eller var tilvejebragt ved dette arbejdsomme Folks Flid. Da han havde mættet sin Sjæl med dette skønne Billed, tog han atter fat paa sine tidligere Studier, ti selv naar han vilde holde helt fri for disse, var der intet han mere frygtede for end magelig Lediggang. Han valgte derfor blandt de forskellige Byer Franecker, som er bekendt ved sit ansete Universitet, og efter et Ophold paa 15 Dage, som han havde tilbragt i Amsterdam, begav han sig over Havet og Byen Harlingen derhen. Han fandt en By saa passende for den, der ynder Studier og Ro, som næppe nogen anden, hilste Stedets Muser og hørte flittigt deres ypperste Mestre, navnlig Johannes Jacobus Wissenbac og Laurentius Banck¹⁾, hans Samtids berømteste Retslærde, sluttede han sig nær til. En Prøve paa sine Arbejder udgav han, da han forlod Franecker, og fremlagde for Offentligheden Resultatet af sine Nætters videnskabelige Arbejde, idet han skev en lærd Disputats om Ostracismen, som han forsvarede offentlig med den berømte Ulric Huber²⁾ som Præces. Han besøgte derefter Nassauernes pragtfulde Slot, der ligger i Leeuwarden, det berømte Universitet i Groeningen, og saa med Forbavselse Digerne, der beskytter bægge Provinserne mod Oversvømmelse. Da der saaledes var hengledet næsten

¹⁾ Trykfejl for Banck. Sidstnævnte Retslærde Lars Banck var født i Norköping i Sverig 1611. Han døde ugift i Franecker 1662.

²⁾ En af de berømteste hollandske Retslærde, f. 1636, død 1694.

fire Aar med disse Studier, tog han tilbage til Holland og kom ved Foraarets Begyndelse til Leyden, et virkeligt Samlingssted for de skønne Kunster og et Arnested for alt det, der er til Pryd for en ærekær Student. Bevæget ved denne saare smukke Stads Skønhed og ved Indbyggernes Sæder, der var finere end de øvrige Nederlænderes, blev han her hele Sommeren, indtil han henimod Slutningen af Oktober forlod Leyden, besøgte Haag, hvor Hollands Grevskabsraad har sit Sæde, Delft, berømt ved sine Mausolæer over Fyrsterne af Oranien og andre af Holland højt fortjente Mænd, Maestricht, berømt ved sit Akademi, Dordrecht, bekendt ved Generalsynoden, og endelig kom til Antwerpen, hvorfra han tog til Bryssel, Bergen (i Belgien), Valence, Camericum¹⁾, Peronne, og efter en lykkelig Rejse den 13. November Aar 1664 naaede han Paris, denne Galliens Verden snarere end By, der fra de ældste Tider har staaet i saa stor Yndest paa Grund af sin rige Afveksling. Han beundrede det glimrende Hof, Borgernes Rigdom og de velstaaende Fremmede, og især at man her kunde faa alt muligt til Købs, ret som dette Sted var Jordens Midtpunkt. Med videbegærlige Øjne saa han Byens Raadhus og de i Byens Omegn liggende Marker, med Iver satte han sig ind i Kongedømmets Love og Statutter og i Parlamentets Rettigheder, og delte sin Tid saaledes, at en Del var optaget af boglig Syssel, en andel Del af Betragtningen af det nye, og for at tilfredsstille denne Trang efter at se noget nyt, foretog han en kort Rejse for at se de pragtfulde Gravmæler i St. Denis og de stolte Bygninger i St. Germain, Naturskønheden i Fontaineblau, Versailles Kunst, St. Clouds Ynde og vendte saa tilbage til Paris. For atter at fortsætte sine Studier, forlod han denne By med den kongelige Pragt, og den 12. Maj 1665 rejste han over Orleans, Blois, Amboise og Touraine, og kom til Saumur, og opholdt sig derpaa hele Sommeren ved Reformatorenes berømte Universitet. Den sidste Dag i September Maaned kom han, efter at være taget fra Saumur, for anden Gang til Paris, efter at han undervejs

¹⁾ ? Chambery.

havde besøgt La Flèche, bekendt ved at Cartesius har levet og lært der, og den ypperlige Handelsplads Angers. Men som ethvert godt Menneske elsker sit Fædreland, saaledes fik vor Lykkelige efter Ithacierens Eksempel, efter at have tilbragt fulde fem Aar blandt Fremmede, Længsel efter at se Røgen fra den hjemlige Arne og at ofre til de Penater, som han havde forladt. Han rejste derfor over Beaumont, Beauvais, Abbeville, Montreuil og flere andre berømte franske Byer, over Gravelingen til Calais, Dünkerque, Nieuport, Brügge i Flandern, naaede Sluis, en Havneby i Zeeland, og kom over Vlissingen, Middelburg, der paa denne Tid var en ren Sø-røverby, Ter-Veere. Rotterdam til Amsterdam; faa Dage efter sejlede han med et Skib til Hamburg, besøgte dernæst de berømteste Byer i Holsten og ankom til København den 17. December 1665. Saaledes vendte vor Bornemann tilbage til sit Fædreland, drevet af Iver efter at tjene sit Fædreland og af Ønsket om en gunstig Skæbne efter alle de mange Genvordigheder undervejs. Og hans Stræben var ikke forgæves, ti to Aar efter sin Hjemkomst blev han af Kong Frederik den Tredje højlovlig Ihukommelse ansat som den tredje Professor i Retsvidenskab ved vort Universitet, et Hverv, som han paatog sig med Freidighed og udfyldte som en Mand. Efter denne uforlignelige Monarks Død fandt han samme Yndest hos Hans Majestæt, der nu saa lykkeligt hersker over Danmark. Efter hans udtrykkelige Befaling blev han, der i Aaret 1668 den 3. November havde forsvaret sin Afhandling for Doctorgraden, om Udlændinges Arveret, promoveret den 11. Maj 1670 i Consistorium til Dr. jur. utr., med den ansete og berømte Peter Scavenius, der dengang var Decanus for det juridiske Fakultet og senere blev Medlem af Statskollegiet og Kommercekollegiet samt Generaladvokat, som Promotor og i Overværelse af en talrig Forsamling af akademiske Borgere foruden hele Professorkollegiet. Samme Aar blev han ved sær kongelig Naade af det akademiske Senat ansat som første Vicebibliotekar ved Universitetet og tiltraadte Embedet den 17. Februar det følgende Aar. 1672 fik han, der da var Prodekan ved det juridiske Fakultet, efter en

højtidelig Disputats med den ansete Ivar Hirtzholm, Assessor ved den kongelige Overhofret i Norge, ved et af det akademiske Senat udfærdiget Dekret Ret til at føre Sager efter romersk og kanonisk Ret. Men det er hverken vor Sag at opregne alt, hvad Universitetet skylder Bornemann, ej heller vilde dette Blad kunne rumme det. I otte Aar udfyldte han Pladsen som Sekretær. To Gange bar han Purpuret som Rektor, nemlig i Aarhundredets 84de og 89de Aar. Med Hæder bar dine Skuldre dette Purpur, lykkelige Mand, og vel førte Du Sceptret, det bevidner Privilegierne, for hvilke Du kæmpede ihærdigt og udholdende, det bevidner dine Kollegaer, mod hvilke Du altid var tjenstvillig, det bevidner Borgerne, de gode som du altid elskede, de slette hvis onde Gærninger du altid mildnede. Ved sin Dygtighed gjorde den Afdøde sig fortjent til, at Hans Majestæt Kongen ønskede, at han ikke blot skulde virke for Universitetet, fordi han saa, at han var saare skikket til offentlige Hverv; og saaledes udnævnte han ham, da han første Gang var Rektor, til Raadmand, og det følgende Aar befalede han ham at tage Sæde i Højesteret; da han anden Gang var Rektor, tildelte han ham Titlen Kancelliraad, samme Aar som han satte ham i Spidsen for Universitets Biblioteket, efter at den udødelige og uendelig fortjente Ole Borch var afgaaet ved Døden. Men nok om hans Embæder¹⁾ og Hverv, nok om denne lykkelige Mands Arbejde, nok om det som Almenheden ved lige saa godt som vi; der mangler endnu den anden Del af hans Lykke, af hans rosværdige Handlinger; der maa siges lidt om, hvorledes han var som Familiens Overhoved, som Fader, som Ægtefælle. I Aaret 1668 begyndte Bornemann at tænke paa at tage sig en Ægtefælle, og da han ønskede, at hun skulde være brav, dydig og kendt med at styre et Hjem, søgte han hende i et Hus, som han vidste stod højt i Beskedenhed og i gammeldags sædelig Renhed; et saadant Hjem mente han at finde hos den erfarne Husfrue Magdalena Motzfeldt, Enken

¹⁾ Om Bornemanns Embedsudnævnelser henvises til hans Levnetsbeskrivelse i Biografisk Lexikon, om hans Forhold til Universitetet tillige til H. Matzen: Universitetets Retshistorie 1479—1879.

efter den fornemme og berømte Ole Worm, i sin Tid kongelig Professor i Medicin ved det herværende Universitet. Her havde han lært at kende en ung Pige Dorothea Worm¹⁾, der var i Besiddelse af alle Dyder, og intet ønskede han mere end at faa hendes Samtykke, føre hende til Brudesengen og knytte hende til sin Side, hvad han saa meget lettere opnaaede, som han her fandt en Moder, der delte hans Ønske, og en Datter, der ikke var imod sin Moders Ønske. Efter at have anraabt Himlen om dens Naade og efter at have faaet bæggens Venners Samtykke, fejredes Brylluppet den 7. Oktober samme Aar under gunstige Varsler og blev bekræftet ved den hellige Velsignelse. Lykkeligt maa et saadant Ægteskab være som dit, du savnede Mand, i hvilket Aarrækken synes som et Aar, Aarene som Maaneder, Maanederne som Dage, men jo større denne Lykke er, desto stærkere føles Tabet. Dette bevidner den sørgende og for al Trøst uimodtagelige Enke, som, skøndt hun i 24 Aar har glædet sig over sin gode Ægtefælle og har ejet Lykken, dog klager over Guds Vrede, der som det synes hende har ladet dem skilles hurtigere end Ret var. Det sjældne Ægtepar levede ét Liv, altid enige, altid enstemmige, saa at den Overlevende kan rose sig af, at hun aldrig har været sin Ægtefælle imod og aldrig er bleven bedrøvet af ham, undtagen ved hans Død. Og Ægteskabet fik den Herrens højeste Velsignelse, som gode Forældre altid anser Børn for at være; der udgik fra Bornemanns kyske Ægteseng fire Døtre og to Sønner; af Døtrene ere to, Hedevig og Margaretha Susanna, gaaet bort før Faderen. Af de Overlevende er den ældste, den ædle Jomfru Magdalene Bornemann²⁾, Arvtageren til sin Faders Dyder og et Forbillede for sit Køn, hos sin sørgende Moder og trøstesløs som denne. De øvrige, Philip Julius³⁾, Ole⁴⁾

¹⁾ Ole Worms Datter, Dorothea Worm, var født 1644, døde 1707. Brylluppet stod den 7. Okt. 1668.

²⁾ Født 1673, død 1715, gift først med Raadmand i Kjøbenhavn Morten Nielsen Budolph, siden med Biskop i Aalborg Frants Thestrup.

³⁾ Født 1680, død 1767, Etatsraad og Deputeret for Finanserne.

⁴⁾ Født 1683, død 1747, Biskop i Bergen.

og Hedvig Susanna¹⁾, velbegavede og haabefulde Børn, er deres Moders Trøst og giver Haab om en ikke ringe Slægt. Omgivet af disse Efterkommere syntes den uforlignelige Fader over al Maade tilfreds, Talen, Blikke, Bevægelser, alt aandede Kærlighed, og som han var alle Børnene lige kær, saaledes var intet af dem ham mere kært end de andre. Den Tid var allerede kommet, da han for sig selv haabede Glæde, for andre Trøst, for sin Slægt en Støtte i dette ædle Afkom, og der var ingen Fare for, at hans Haab skulde blive beskæmmet, da der aldrig hos nogen af dem havde vist sig andet end godt eller hvad der var hans, Faderens, Navn værdigt. Men hvilket Maal menneskelige Raad, de lange søvnløse Nætters Overvejelser, lange Tiders omfattende Beregninger end har sat sig, saa sætter det himmelske Forsyn Maalet snart nærmere, snart fjærnere, og medens vi tror, at vi sejler paa det dybe Hav, saa støder vort Livs lille Fartøj paa usynlige Skær og fyldes med Vand. Ak, her falder Pennen ud af vor Haand, ude af Stand til at skrive mere; hellere vilde den ønske aldrig at have skrevet noget end at skulle skrive, at Bornemann er død, død hurtigt og uventet. Men det er sandt, og mere sandt end vi ønsker; han er død, men som en Soldat paa sin Post, saaledes tilbagelagde han, den Lykkelige, i Arbejde, vel udrustet og vel skikket til det Maal, han havde sat sig, i kort Tid den lange, lange Vej. Den Sygdom, som løste Baandet mellem Legeme og Sjæl, var skjult og antog andre Sygdommes Udseende; den syntes i Begyndelsen en Diarrhoe, fik derefter Udseende af Kolera, og sluttede tilsidst med en pludselig Tilintetgørelse af Kræfterne og en Slags indre Lammelse. To Dage før sin Død følte vor Ven sig ilde, og i selve det Øjeblik, da han gik fra Retten efter at have udført sin Gærning, begyndte han at føle den fremtrængende Sygdoms Smærter; henimod den følgende Aften syntes Sygdommen at blive mindre hæftig, men den paafølgende Dag, den 3. September, i den elfte Time efter Middag, saa vi, at alt var afgjort, Aandrættet tog af, Pulsen blev

¹⁾ Født 1686, død 1758, gift først med Tøjhusskriver Jacob Nielsen, siden med Etatsraad, Justitiarius i Højesteret Diderich Seckmann.

svagere, og vi saa alle de Symptomer, der plejer at gaa forud Libitinas Sejr. Paa sine Børns Spørgsmaal, om han tænkte paa sin Forsoning med Gud, svarede hnn, at det var det første, han under hele sin Sygdom havde tænkt paa. Ved hans Leje stod hans kære Broder, den ædle og ærværdige Magister Johannes Adolph Borneman¹⁾ første Præst ved Guds Moders Kirke og Provst i Sokkelunds Provsti, og da han saa ham hige efter de guddommelige Ting og længselsfuld efter den hellige Nadver, saa udførte han sin Embedsgærning og gav sin døende Broder det hellige Brød og den sidste Velsignelse under de Tilstedeværendes Bønner og hede Taarer. Styrket ved dette velsignelsesrige Brød drog han sig helt bort fra Verden, og idet han mildt beroligede sin sørgende Enke og sin grædende Datter, sagde han, at han ikke ønskede noget hellere end at sove, og Søvn, den evige, lukkede saa den Lykkeliges Øjne midt i den sjette Time efter Middag og aabnede Vejen til Himlen for hans Sjæl. Intet var bleven forsømt, som man vidste eller troede kunde tjene til at genoprette hans Sundhed; man havde tilkaldt de to Brødre, den ædle og betydelige Dr. Holger Jacobæus, kongelig Assessor i Højesteret og i Konsistorium og Professor i Medicin, og ligeledes den fornemme og erfarne Dr. Jens Jacobæus, kgl. Professor i Medicin, Assessor i Konsistorium og Stadens dygtigste Læge, der med forenede Kræfter søgte at bekæmpe denne stærke Fjende; men, ak! forgæves! Han lo af al Lærdom og alle Beregninger, og den haardnakkede Sygdom gjorde en Ende paa Bornemanns skrøbelige Liv, efter at han blandt de Dødelige havde ført et berømmeligt Liv i 54 Aar 10 Maaneder og 25 Dage. Livets Møje — skøndt Livet var for kort — har Du saaledes overvundet, og de kommende Aarhundreder vil skænke Dig et evigt Navn. Vel kan Billeder ikke give noget fuldt Indtryk af dine Fortjenester, men alligevel vil vi indtegne dit Navn i vore Aarbøger, alle Gode vil tale om Dig, og de seneste Efterkommere vil hylde dit Navn. Vi har ikke Lov til at sige, at Guddommens Hand-

¹⁾ Hans yngre Broder, f. 1643, død 1693 i ovennævnte Stilling.

linger er uretfærdige, og det vilde ogsaa være uretfærdigt, urigtig er ogsaa den sørgende Enkes og hans trøstesløse Børns Klage og alle gode Menneskers Klage, ti Dig er der sørget for, lykkelige Sjæl, og da der ikke findes noget, der kan give Dig Grund til at beskyldte Himlen for Uretfærdighed, saa lykønsker vi Dig til din lykkelige, din blide, din salige Død. Bortrevet fra os er Du bleven forenet med Gud, bortrevet fra Jorden optaget i Himlen, dine Øjne, der er blevne bortdraget fra de Sorger, der trykker Tiden, nyder nu Synet af den evige Gud. Din Sjæl, der altid var viet Retfærdigheden, slukker sin Tørst ved Retfærdigs sande Kilde, og den ser den himmelske Vægt veje under sine Fødder. Vi har set Dig dø, men vi, der græder og sørger, vil med Guds Hjælp gense Dig i Opstandelsen, forklaret og ikklædt den guddommelige Retfærdigheds Klædebon. Gaa bort, Bornemann, Du der var elsket af disse og var os kærere end vort eget Øje, Din sørgende Familje, som du har forladt, dine Venner, som du har efterladt uden Trøst, de Gode, hvis Hjælper og Beskytter du har været, alle vil de være uadskillelige Ledsagere, og de som legemligt ikke har Lov at følge Dig og heller ikke vil det, de vil følge Dig i Tankerne og i ren Længsel. Hvad vi kan er til Dødens Cypresser at knytte de udødelige Æresbevisninger, og paa dette Universitets Vegne, af hvilket Du har gjort Dig saa fortjent, rejser vi et Billede, som aldrig skal dø. Vi skal se Graven lukke sig over det, der var dødeligt af dig, vi vil gaa til din Jordefærd, der forberedes til imorgen den ottende Time efter Middag, da de dødelige Rester af den Mand, hvis Minde aldrig skal dø, saa længe Menneskeslægten bestaar, skal sænkes i Graven¹⁾. København den 20. September Aar 1692.

Under vort Embeds Segl.

¹⁾ Bornemanns Lige nedsattes i Frue Kirke.